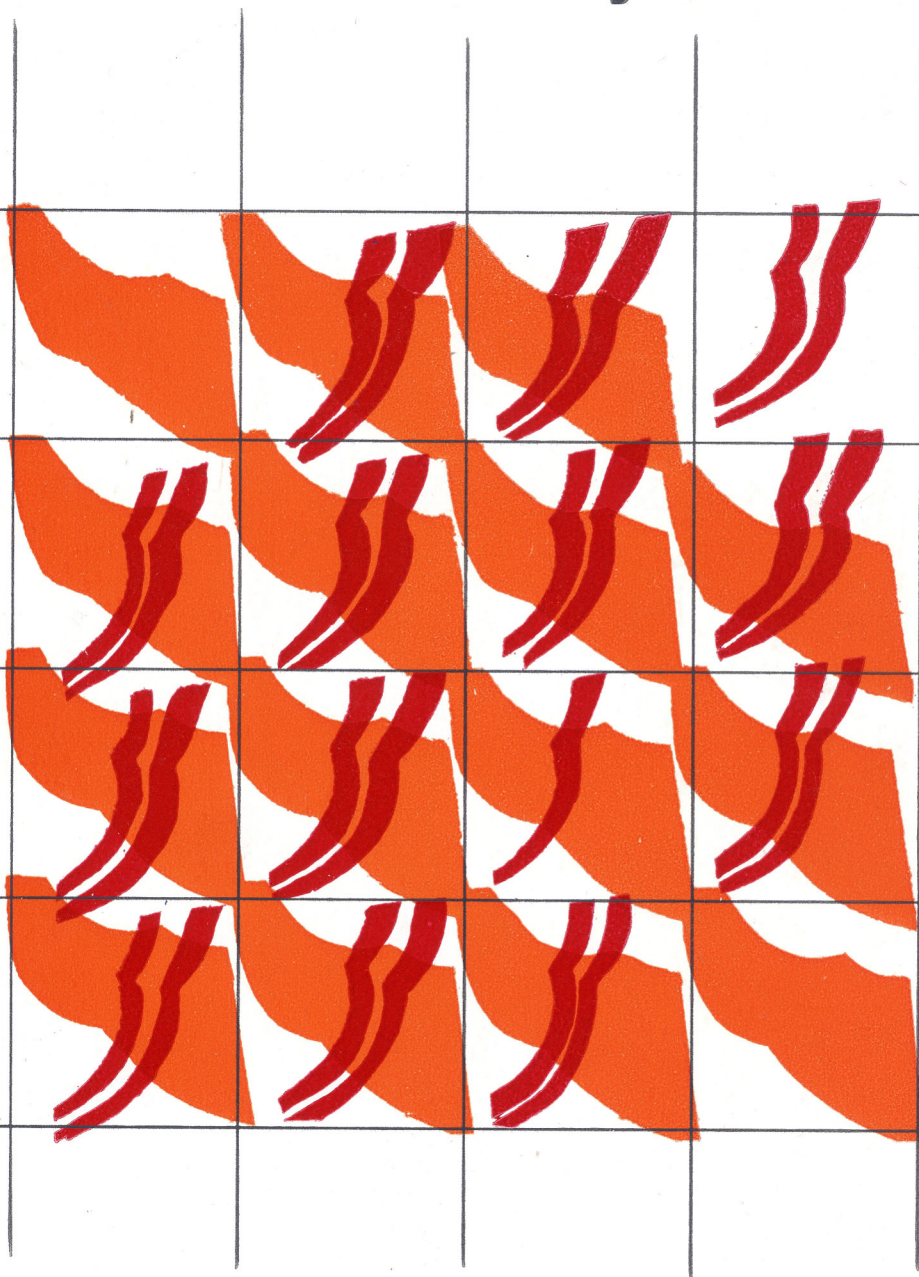

Dalmacija u narodnom

preporodu 1835-1848

NARODNI MUZEJ - ZADAR

Odjel DOKUMENTACIJE

Br. B-142

NARODNI MUZEJ - ZADAR

Pokrovitelj
Općinska konferencija SSRNH Zadar

Organizatori
Filozofski fakultet, Zadar
Historijski arhiv, Zadar
Narodni muzej, Zadar
Naučna biblioteka, Zadar

Znanstvena koncepcija izložbe
dr Nikola Ivanišin,
dr Stijepo Obad

Zadar, 8. V — 8. VI 1986.
Prizemna dvorana Narodnog muzeja
Poljana Vladimira Gortana bb

Dalmacija je ušla u devetnaesto stoljeće kao izrazito zaostala, gospodarski zapuštena i društveno nerazvijena feudalna zemlja u kojoj vlada birokracija uglavnom stranog porijekla. Krajem osamnaestog i u ranom devetnaestom stoljeću dalmatinski prostor je poprište sukoba interesa velikih sila Austrije, Francuske, Rusije i Engleske, a u francuskim osvajačkim planovima trebao je poslužiti kao strategijsko područje, osmatračnica događaja u turskom zaleđu i otskočna daska u rješavanju Istočnog pitanja. Tu su i hajdučki prepadi te socijalni nemiri seljaka na kopnu i međusobni sukobi domaćih gusara na moru, koji se u službi interesa velikih sila uništavaju do istrebljenja. Sve te tegobe prate sušne godine, nestašice i gladi, prisilna izgradnja putova, pojačani porezi i vojačenje, pa se može reći da je taj prostor predstavljao najnemirnije područje na hrvatskom tlu uopće.

ZADAR

Za generalnog providura Vincenza Dandola provode se demokratske reforme kako bi se Dalmacija izvukla iz feudalizma i kako bi se udarili temelji građanskom preobražaju. U prvoj godini francuske uprave zagorski seljak postaje vlasnik zemlje koja postupno prelazi u ruke gradskih lihvara. Proces modernizacije se očituje u otklanjanju zapreka slobodnoj trgovačkoj razmjeni i obrtu, smanjenju carina, unapređenju poljodjelstva, izgradnji putova uglavnom u strategijske svrhe, organizaciji uprave, sudstva, zdravstva, školstva, napose studija u Zadru na visokoškolskoj razini, te u pokretanju prvoga hrvatskog lista **Kraglski Dalmatin** (1806—1810) u Zadru. Svi građani su izjednačeni u pravima i

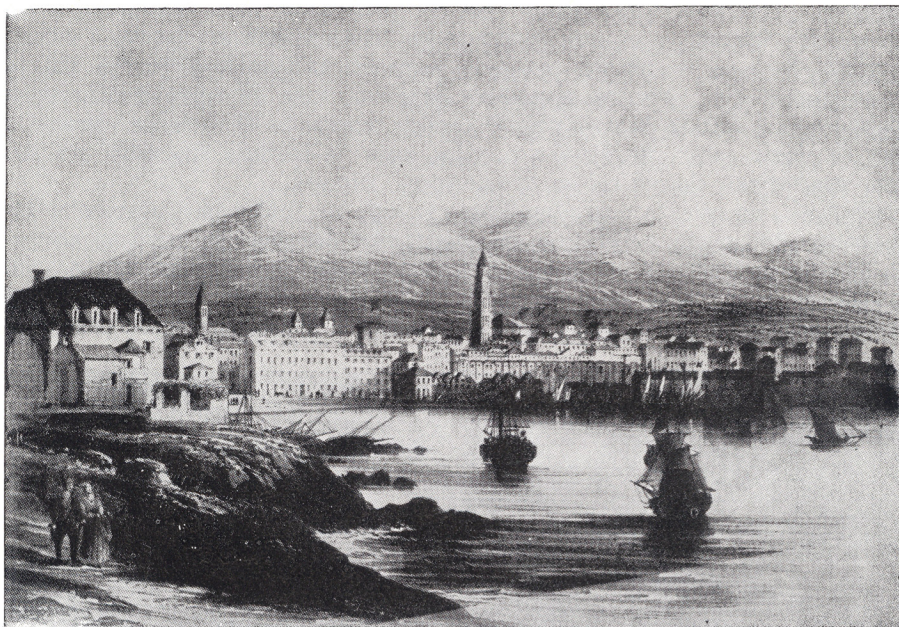
dužnostima pred zakonom. Mnogi od tih projekata nisu ostvareni zbog ratnih prilika, kratka vremena, nedostatka financijskih sredstava i stručnog kadra. Sve se te akcije provode pomoću talijanskog jezika što je vodilo talijanizaciji, osobito gradskog društva, više za uprave Vincenza Dandola nego Augusta Marmonta. U cjelini uzevši za francuske uprave u sukobu se našlo staro društvo s novim, koje je trebalo izgraditi na zasadama građanske demokracije uvezene sa zapada.

Skromni nagovještaji građanskog razvoja za francuske uprave u izmijenjenim političkim prilikama, za austrijske dominacije, nisu se ostvarivali. Prema novoskrojenoj karti Evrope na Bečkom kongresu (1814—15) Dalmacija je kraljevina koja se prostire od Raba do Budve, sastavljena od bivšeg područja dviju republika, Mletačke i Dubrovačke, te područja

DUBROVNIK

Boke Kotorske, jedna je od krunovina carstva u kojemu se vlada bez ustava. Na vlasti je oligarhijski sloj koji se postavlja imenovanjem a ne izborom. Svuda je zavladała politička »suša« i samovolja na svim razinama od općinskog načelnika do pokrajinskog gubernatora. Austrijska policija budno prati strane putnike, evropske, napuljske i grčke revolucionare kojima je skupina Bokelja pritekla u pomoć. Austrijska policija progoni slobodne zidare i karbonare protiv kojih se vode procesi u Splitu (1820) i Zadru (1821) te budno bdiye nad pristašama francuske srpanjske revolucije (1830) i Mazzinijeve »Mlade Italije«. Sva ta gibanja očitovala su se u gradskom društvu Dalmacije, više kod građana talijanskog nego

SPLIT

hrvatskog porijekla. Nakon godine 1797. nema glasova za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom, osim zahtjeva u zajedničkom saboru u Požunu u nekoliko navrata te ponekih pojedinačnih želja.

Preporodno razdoblje (1835—1848) ispunjeno je političkom letargijom. Budući da nema ustava i političkih sloboda, dominantnu ulogu ima birokracija, vojska i policija, koja na položaje dolazi imenovanjem a ne izborom i to iz imućnijih slojeva društva.

Gospodarsko zaostajanje Dalmacije zbog nerazvijene gradske privrede i robne razmjene unutar i preko Dalmacije, nerazriješenih zemljišnih odnosa, nedostatka domaćeg kapitala i visokih carina odrazilo se i na nerazvijenoj strukturi stanovništva pokrajine.

Vladajuća oligarhija teži konzerviranju postojećeg stanja zbog očuvanja vlastitih klasnih interesa. Pripadnici toga sloja zagovaraju separatnu Dalmaciju, talijanski jezik, slavo-dalmatinsku narodnost i održavanje tradicionalnih trgovačkih i kulturnih veza s razvijenim središtima na talijanskoj obali.

Na najnižoj društvenoj ljestvici nalazi se siromašni gradski puk i brojniji seoski svijet u kolonatskoj i kmetskoj ovisnosti ili pak u posjedu zemlje, izložen lihvarskom izrabljivanju i nemoćan za bilo kakvu društvenu akciju.

Između najvišeg i najnižeg društvenog sloja je nerazvijeni građanski međusloj, tek u skromnu nastajanju. Ilirski pokret imao je odraza upravo u tom sloju, osobito u njegovu liberalnom dijelu, kojega uglavnom čini

ŠIBENIK

mlađi naraštaj različitih profesionalnih skupina, među kojima prednjače slobodna zanimanja. Stariji pak su konzervativniji, ljubomorno čuvaju dalmatinsku, dubrovačku i bokeljsku posebnost, teže se odriču starog načina pisanja i štokavske ikavice u užoj Dalmaciji. Načelno se ne suprotstavljaju nacionalno-integracijskom procesu kojeg zagovara zagrebački ilirski krug.

S pojavom »Zore dalmatinske« pojavila se nova struja oko Ante Kuzmanića koja odbacuje ilirsku a zagovara hrvatsku nacionalnu ideologiju i integraciju koja se temelji na štokavskoj ikavici i pravopisu iz godine 1820.

Naša prva ustavna borba (1848—1849) prošla je u znaku sukoba između kape i klobuka za demokratskije društvene odnose, za uvođenje hrvatskog jezika u škole, urede i sudsku praksu i sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom. Otpori se javljaju u više gradova i sela protiv omrznutih činovnika, daće i tlake zemljišnim vlasnicima i otkazivanju desetine državi. Najviši domet otpora je bio u bokokotorskom Grblju, koji je imao karakter bune s revolucionarnim oblicima vlasti. Pobjedom kontrarevolucionarnih snaga unutar monarhije politički život postupno zamire, a zavođenje oktroiranog ustava u ožujku 1849. označava prijelazno razdoblje od ustavnog života k neapsolutizmu.

Stijepo OBAD

Za francuske vladavine u Dalmaciji od 1805—1813. i za tzv. druge austrijske uprave od god. 1814—15. pa nadalje u upravi te u kulturno-prosvjetnim instancama pokrajine dominirao je talijanski jezik, a na hrvatskom, kojim se služila ogromna većina stanovništva štampali su se molitvenici, prigodnice te »providurske« i cesarskokraljevske »zapovidi«. Zbog spomenute većine stanovništva francuski upravljači pokreću »Krag-lski Dalmatin« (1806—1810), god. 1808. dozvoljavaju jednu »grammaticu« (F. M. Appendini), god. 1812. dvije »ričoslovnice« (Š. Starčevića), a za austrijske uprave god. 1820. ozakonjuje se »ilirski pravopis«.

PETAR PRERADOVIĆ

ANTUN KUZMANIĆ

U Dubrovniku tog doba žive su tradicije dubrovačke književnosti. Vlaho Stulli tada piše dandanas aktualnu »Katu Kapuralicu«, a njegov rođak Joakim Stulli 1729—1817. nešto kasnije stvara magistralno »Riječosložje — ilirsko — talijansko — latinsko« u kome je sadržana leksička, tj. bitno nacionalna dimenzija budućeg nacionalnog preporoda. Potičaje tom preporodu dali su i autori — Dalmatinci što pišu talijanskim jezikom i u svojim djelima iskazuju slavensku osjećajnost i dalmatinsku zavičajnost (Ivan Kreljanović, 1777—1838; Ivan Katalinić, 1779—1847. i dr.). Osobito je tu zanimljiv Zadrani Nikola Jakšić (1762—1841), koji u razgođu od 1827—1829. prevođenjem Gundulićeva »O s m a n a« i niza srpskohrvatskih narodnih pjesama na talijanski upućuje na buduću važnu orijentaciju zagrebačkih iliraca, njihovo oslanjanje na dubrovačku i na usmenu književnost.

Spomenutim »Riječosložjem«, »Katom Kapuralicom«, te prijevodima »Osmana« i narodnih pjesama već je u ono doba pokazano da je hrvatski jezik djelotvoran ne samo u praktičnim molitvenicima i »zapovidima«, nego i u stvaralačkim znanstvenim i književno-umjetničkim djelima, što će još više doći do izražaja u blisko budućim preporodnim akcijama.

MEDO PUCIĆ

BOŽIDAR PETRANOVIĆ

U atmosferi dakle u kojoj malobrojna domaća inteligencija malo-pomalo spoznaje vrijednosti sadržane u starijoj hrvatskoj i u usmenoj književnosti, a mase neukog naroda žive od pučkih predanja i Kačićeva »Razgovora...« u Zadru se god. 1836. pojavljuje nabožno-narodno ćirilički godišnjak »Ljubitelj Prosvještenja — Srpsko — dalmatinski magazin«, god. 1838. Kačićev »Razgovor ugodni...«, Kazalijev prijevod prvog pjevanja »*Iljade*«, u Dubrovniku Čubranovićeva »*Jeđupka*« i u Zadru god. 1846. Hektorovićevo »Ribanje...«, te nanovo Kačićev »Razgovor...«.

Godine 1841. Ljudevit Gaj preporoditeljski djelotvorno boravi u Dalmaciji, a zanimljiva je tada i dalmato-iliro-slavenska faza u stvaralaštvu Nikole Tommasea.

Zadarska »*Zora Dalmatinska*« (1844—1849.) žarište je preporodne aktivnosti, u njoj se isprepleću romantični zanosi s realnim prosvjetiteljskim potrebama, okupljaju se u »Zori« najistaknutiji zagrebački, zadarski te dubrovački preporoditelji: S. Vraz, Lj. Vukotinović, A. Kuzmanić, P. Preradović, Ana Vidović, M. Pucić, M. Ban, A. Kazali, P. Bunić, A. i I. A. Kaznačić i dr.

STJEPAN IVIČEVIĆ

IVAN AUGUST KAZNAČIĆ

U središtu pokreta u Zagrebu dosta se u ono doba razmišlja o jezično-pravopisnim reagiranjima iz Zadra te o Dubrovčanima, njih o književnosti i književnim rukopisima, a i inače u rasponu između 1835—1848. vrlo su žive veze između zagrebačkih, zadarskih, šibenskih i dubrovačkih preporoditelja. Gaj, Vraz i Trnski dopisuju se s mnogim Dubrovčanima, Kukuljević s Preradovićem i Tommaseom, niz Dubrovčana surađuje u »Danici« i u »Zori dalmatinskoj«, Š. Popović iz Šibenika dopisuje se s Tommaseom, Đorđe Nikolajević iz Dubrovnika vodi »Srpsko-dalmatinski magazin«, F. M. Appendini u tom dobu službuje u Dubrovniku, pa u Zadru, Petar Preradović se javlja u dubrovačkom L'avvenire. Godine 1848. svi su oduševljeni Jelačićem, a godinu dana kasnije u zagrebačkom »Slavenskom jugu« zaključno se pojaviše nekadašnji suradnici »Zore dalmatinske« M. Pucić, A. Kaznačić i A. Kazali.

Pod ilirskim imenom u preporodnim akcijama sudjeluju i dalmatinski Srbi. B. Petranović prijateljuje s Lj. Gajem, Š. Dimitrović pobratim je P. Preradoviću, u »Zori« surađuju: B. Petranović, J. Sundečić, Š. Popović kao što se u »Srpsko-dalmatinskom magazinu« javljaju: S. Vraz, I. Trnski, P. Preradović.

Lirizam je glavna oznaka preporodne književne produkcije; objavljuju se brojne onodobno uobičajene prigodnice, a knjigama pjesama javljaju se Ana Vidović (1840, 1841, 1844), P. Preradović (1846), J. Sundečić (1848).

U ovom su kontekstu hvalevrijednog spomena neumorni nakladnici; u Zadru: braća Battara i G. Demarchi, u Dubrovniku: A. Martechini.

Nikola IVANIŠIN

K A T A L O G

Tumač skraćenica:

AH — Arhiv Hrvatske, Zagreb

NSB — Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

NBZ — Naučna biblioteka, Zadar

HAZ — Historijski arhiv, Zadar

ASKSNZ — Arhiv Stolnog kaptola Sv. Stošije Nadbiskupije Zadar

NMZ — Narodni muzej, Zadar

AJAZU — Arhiv Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

1. Andrija Dorotić, Proglascegne narodu Dalmatinskomu, Venecija, 2. V 1797, AH
2. Naslovne stranice dvaju elaborata iz 1797. i 1802. kojima Ugarska dokazuje, a bečki dvor pobija pravo da se Dalmacija sjedini s Hrvatskom
1797. i 1802, AH
3. Izvještaj Splita Križevačkoj županiji da su splitski izaslanici otputovali u Beč s molbom za pripojenje Dalmacije s Hrvatskom
1797, AH
4. Makarski biskup F. Bonefačić izvještava Križevačku županiju što su učinili Makarani za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom
1797, AH
5. Upute Varaždinske županije izaslanicima na Hrvatski sabor da se pokrene pitanje sjedinjenja Dalmacije s Hrvatskom
1802, AH
6. Za vrijeme zajedničkog ugarsko-hrvatskog sabora u Požunu, Hrvatska kraljevska konferencija ponovno raspravlja o sjedinjenju Dalmacije s Hrvatskom
1802, AH
7. Otvaranje Gimnazije u Zadru
1803, HAZ
8. Predstavka Ugarskoj dvorskoj kancelariji kojom se povijesnim dokazima potkrepljuje tvrdnja da Dalmacija pripada Hrvatskoj
1810, AH
9. Prijepis diplome liječnika Giulija Pinija o završenim ispitima i obranjenoj tezi na medicinskom studiju Centralnih škola u Zadru
1811, HAZ
10. Abecedarij
1820, ASKSNZ
11. Abecedarij
1820, ASKSNZ

12. Zapisnik pravopisne komisije u Zadru
1820, ASKSNZ
13. Naslovna stranica obavijesti kojom se upozorava na opasnost
karbonara
1820, HAZ
14. Otvaranje Primaljske škole u Zadru
1821, HAZ
15. Ivan Gundulić, Osman, I—III
1826, NBZ
16. Francesco Appendini, Notizie storico-critiche ...
1802, NBZ
17. Vinzenzo Dandolo, generalni providur provincije Dalmacije
fotografija — reprodukcija bakroreza, 50 x 60 cm
18. Maršal Auguste Marmont
fotografija — reprodukcija litografije, 50 x 60 cm
19. Ivan Katalinić
fotografija — reprodukcija uljene slike, 50 x 60 cm
20. Dubrovački franjevac Joakim Stulli (1729—1817) svojim latinsko-
talijansko-iliričkim LEXICONOM nadograđuje na onodobno vrhun-
skim tekovinama slavnih francuskih enciklopedista
Budim, 1801, NBZ
21. Rječosložje Joakima Stullija slavno je djelo hrvatske i jugoslaven-
ske leksikografije
Dubrovnik, 1806, NBZ
22. Kraglski Dalmatin — Il Regio Dalmata, prve su hrvatske tjedne
novine, izlazile u Zadru od 1806. do 1810.
Zadar, 1806—1807, NBZ
23. U predgovoru svoje Grammatica della lingua illirica F. M. Appen-
dini tvrdi da je »ilirski jezik jedan od najinteresantnijih na svi-
jetu ...«
Dubrovnik, 1808, NBZ
24. Zadranin Nikola Jakšić (1762—1841) spontano sluti kvalitete sadr-
žane u srpskohrvatskim narodnim pjesmama pa neke od njih pre-
vodi na talijanski jezik
Venecija, 1829, NBZ
25. Poimenični pregled učenika koji su godine 1836. u zadarskom liceju
završili filozofski studij, među kojima su kasnije pristaše Ilirskog
pokreta Antun Rocci i Mato Vodopić iz Dubrovnika
1836, HAZ
26. Popis maturanata dubrovačke gimnazije godine 1836, među kojima
su kasnije pristaše Ilirskog pokreta Josip Amerling i Matija Ban
1836, HAZ
27. Razrez poreza desetine na zelen i vino, po kotarima Dalmacije za
godinu 1835.
1835, HAZ
28. Razrez poreza desetine za bijelo žito i sočivo po kotarima Dalmacije
za godinu 1836.
1836, HAZ

29. Obavijest vlade za Dalmaciju u vezi s povećanjem carine pri ulazu i tranzitu
1837, HAZ
30. Dubrovačka Trgovačka komora ponovno raspravlja godine 1839. o potrebi nabave parobroda u Dalmaciji
1830, HAZ
31. Promet brodova u šibenskoj luci od 1. travnja 1838. do 30. listopada 1839.
1839, HAZ
32. Pregled uvoza robe u Dalmaciju iz Bosne i Hercegovine i Crne Gore pomoću karavana, od 1. studenog 1838. do konca listopada 1839.
1839, HAZ
33. Predsjedništvo dvorske kancelarije izvješćuje Gubernij u Zadru da je primljena vijest o smrti dalmatinskog guvernera Lilienberga
1840, HAZ
34. Zapisnik o privremenom preuzimanju uprave od viteza A. Turszkog poslije smrti guvernera Lilienberga
1840, HAZ
35. Vitez A. Turszky imenovan za guvernera Dalmacije
1840, HAZ
36. Okružni poglavar u Splitu Nani izvješćuje Predsjedništvo vlade u Zadru da se ništa još nije učinilo na utemeljenju domaćeg parobrodarstva
1840, HAZ
17. Pravilnik novog kupališta u Zadru
1841, HAZ
38. Raspis ucjene za petoricu odmetnika
1841, HAZ
39. U povodu dolaska nadvojvode Franje Karla godine 1842. na zadarskim Ravnicama priređen je »jedan pučki običajni Sajam narodnih Dalmatinskih igrah...«
1842, HAZ
40. Studija D. P. Botture o koristi koju bi donio uzgoj dudeva svilca
HAZ
41. Pregled prometa brodova u Dalmaciji od 1. studenog 1841. do konca listopada 1842.
1842, HAZ
42. Popis uzoraka maslinova ulja u Dalmaciji poslat Predsjedništvu vlade u Trst godine 1843.
1843, HAZ
43. Stanje ulova morske ribe u Dalmaciji godine 1843.
1843, HAZ
44. Pregled vrsti dalmatinskih vina od 1830. do 1843.
1843, HAZ
45. Popis slatkih vina proizvedenih u Boki Kotorskoj
1844, HAZ
46. O poboljšanju kvalitete maslinova ulja u Dalmaciji godine 1846.
1846, HAZ

47. O zaštiti krumpira u Dalmaciji godine 1846.
1846, HAZ
48. Dalmatinski gubernij potiče nabavku modernog mlina za ulje
1846, HAZ
49. Pregled službe i funkcije Dubrovčanina Vlahe Getaldića do
godne 1846.
1846, HAZ
50. Obavijest Vlade za Dalmaciju da je car Franjo Josip I patentom
od 15. ožujka 1848. obećao ustav narodima habzburške monarhije
1848, HAZ
51. Oglas Vlade za Dalmaciju da svi zakoni i naredbe koji su do tada
bili na snazi ostaju i dalje do njihova ukinuća
1848, NBZ
52. Proglas dalmatinskog gubernatora Johanna Augusta Turszkog sta-
novništvu Dalmacije
1848, NBZ
53. Obznana Vlade za Dalmaciju o organizaciji Narodne straže
u pokrajini
1848, HAZ
54. Pismo pravoslavnog paroha iz Vrlike banu Josipu Jelačiću u kome
mu između ostalog piše da Dalmacija »bude pridružena jednokrvnoj
braći našoj Hrvatima i Slavoncima u smislu podpune međusobne
jednakosti«
1845, AH
55. Pismo župnika splitske zagore (Muć Donji, Muć Gornji, Prugovo,
Konjsko i Klis) banu Josipu Jelačiću u kome između ostalog zago-
varaju sjedinjenje »s braćom našom; mi hoćemo se stopit s njimi
u jedno tilo«
1848, AH
56. Poziv Varaždinske županije Dalmatincima za sjedinjenje (kopija)
1848, AH
57. Općina Obrovac odgovara Varaždinskoj županiji o pitanju sjedinje-
nja hrvatskih zemalja
1848, AH
58. Odgovor općine Korčula Križevačkoj županiji o pitanju sjedinjenja
hrvatskih zemalja
1848, AH
59. Odgovor općine Dubrovnik Zagrebačkoj županiji o pitanju
sjedinjenja
1848, AH
60. Odgovor općine Knin Varaždinskoj županiji o pitanju sjedinjenja
1848, AH
61. Proglas bana Josipa Jelačića Dalmatincima u vezi s imenovanjem
za građanskoga i vojnoga gubernatora Dalmacije (kopija)
1848, HAZ
62. Pismo pravoslavne crkvene općine iz Šibenika banu Josipu Jelačiću,
u kome mu između ostalog pišu »da uskorite ispuni najveću našu
potrebu i želju, želju cjelog Slavenstva — konačno sjedinjenje naše

- sa Hrvatskom i Slavonskom jednorodnom braćom našom«
1848, AJAZU
63. Nacrt Statuta društva Slavenska Lipa u Dalmaciji, 1849,
NBS
64. Čestitka općine Kotor banu Josipu Jelačiću u vezi s imenovanjem
za gubernatora Dalmacije
1849, AJAZU
65. Pismo Stipana Ivičevića iz Makarske banu Josipu Jelačiću o neje-
dinstvenom držanju dalmatinskih zastupnika u Beču
1849, AJAZU
66. Proglas bana Josipa Jelačića Bokeljima (kopija), Slavenski jug
broj 43.
1849, S. Obad
67. Ministar Aleksandar Bach izvješćuje bana Josipa Jelačića da je
Dubrovčanin Vlaho Getaldić imenovan za Jelačićeva zamjenika u
Dalmaciji
1849, AH
68. Vlaho Getaldić upozorava niže organe vlasti da paze na odbjegle
dalmatinske vojnike koji zbog prisilna unovačenja i duga služenja u
vojsci dezertiraju (kopija)
1849, NBZ
69. Vitez Joban A. Turszky, civilni i vojni guverner u Dalmaciji
ASKSNZ
71. Vlaho Getaldić, Jelačićev zamjenik u Dalmaciji
72. Karta poštanskih veza u austrijskom carstvu i susjednim državama,
Beč, 1833, ASKSNZ
73. Le Conte Lilienberg, guverner Dalmacije
slikao Staub, litografirao Kriehuber, Beč
litografija 600 x 440 mm
ASKSNZ
74. Giovanni Gurato, arhivista
slikao Miani, litografirao Nardello, tiskano u Veneciji
litografija 185 x 130 mm
ASKSNZ
75. Juraj Pavlović, portret Antuna Bassa, Split, 1849,
ulje/platno c/b reprodukcija 50 x 60 cm
76. Carmelo Reggio, portret Dr Luke Stullija, Dubrovnik, 1801.
c/b reprodukcija 50 x 60 cm
77. Carmelo Reggio, portret Nika Androvića, Dubrovnik, početak 19. st.
c/b reprodukcija 50 x 60 cm
78. Ivan Skvarčina, portret Katarine Buljan-Gilardi, Split, 1848.
ulje/platno c/b reprodukcija 50 x 60 cm
79. Petar Zečević, portret Francesca Carrare, Split, oko 1840.
ulje/platno c/b reprodukcija 50 x 60 cm
80. Priusviscenomu gospodinu Venceslavu Vetter knesu od Lilienberg
Paervo-vlastniku Bojnickieh Topovaa i ost. ost. ost. Vladaozu ino-
kupnomu sve Dalmazie, na dan 20 sjecna 1840, u Zadru, u slovo-
utjesnizi Demarki, NBZ

81. Nauk kakose imaju goiti bile murve i bube olli gusine koje cine svilu, za upravu texaka od Dalmacie, u Zadru, iz utisnice brache Battara, 1836, NBZ
82. Pel giorno natalizio di sua maestá imperatore a re Francesco Primo, Carme di Niccolò Giaxich, Consigliere di Governo, Zara, dalla stamperia governiale, 1825, NGZ
83. »Josip Grubišić od Splita« s Pelješca 11. IV 1835. piše Ljudevitu Gaju. Prethodno je očito pročitao 10, 11, 12. broj »Danice« iz 1825. pa sa puno rodoljubivog zanosa, a i znanja podržava Gajevu preporodnu akciju.
To je valjda prva Gajeva veza s Dalmacijom.
84. Obavijest iz Milana dalmatinskom guverneru Lilienbergu da je Nikola Tommaseo u pariškoj ambasadi zamolio putnicu zbog povratka u Dalmaciju, 1837, HAZ
85. Pismo Ljudevita Gaja Božidaru Petranoviću (Zagreb, 30. III 1839) u kome razmatra aktualnu i povijesnu problematiku: Hrvata, Srba, Ilira, Slavena, slavistike, germanistike itd. Između ostalog kaže: »mi ne činimo nikakve razlike u ljubavi između Vendah, Sarbah i i Hrvatah već da sve uskup u jedno kolo ilirsko zovemo«.
»... ime ilirsko jest genus«, a ime slavjansko »genus generis«.
Pismo završava »Vaš brat Gaj«, HAZ
86. Otvoreni nalog vojne komande (Jellacich) izdan Lj. Gaju i A. Mažuraniću za putovanje po Dalmaciji, Zara, 21. V 1841, HAZ
87. Pretor iz Korčule izvještava glavara u Dubrovniku (13. VI 1841), o nekim publikacijama i o boravku Lj. Gaja i njegovih prijatelja, HAZ
88. Okružni poglavar iz Dubrovnika Karlo Rozner 17. VI 1841. izvještava pokrajinsko predsjedništvo u Zadru o boravku Ljudevita Gaja i Antuna Mažuranića u Dubrovniku i njihovoj preporodnoj aktivnosti, HAZ
89. Molba zadarskih nakladnika Braće Battara okružnom pa pokrajinskom poglavarstvu za pokretanje »Zore Dalmatinske«, 10. VIII 1842. i 9. III 1843, HAZ
90. Pismo Marka Vidovića (Zadar, 3. VIII 1843) Ljudevitu Gaju u kojem hvali Gajev poziv upućen »Dalmaciji na slogu ilirskog pravopisanja«, HAZ
91. Cenzor Ivan Vitezić izvještava Predsjedništvo pokrajine o »nekim namjerama« da se »u Dalmaciji uvede hrvatski pravopis«, ali da će to teško ići, jer se u pokrajini preferira dalmatinski pravopis«. Nadalje izvještava o žalbama pjesnikinje Ane Vidović u vezi sa tiskanjem »nekih« njezinih pjesama, 1844, HAZ
- 91./1 Zadarski nakladnici Braća Battara i Dubrovčanin J. A. Kazančić mole pokrajinsko predsjedništvo da redakciju »Zore Dalmatinske« nakon A. Kuzmanića preuzme J. A. Kaznačić, 1844, HAZ
92. Obavijest iz Imotskog u Split (16. XII 1844) da su u Imotskom svećenici, oružnici i učitelj razdijelili 13 primjeraka »Zore Dalmatinske«, HAZ

93. Ante Kuzmanić izvješćuje predsjedništvo pokrajinske vlade u Zadru da 31. XII 1844. prestaje biti urednik »Zore Dalmatinske«, 1844, HAZ
94. Općinski glavar s Visa izvješćuje okružnog poglavara u Splitu »da mnozi« u Dalmaciji čitaju »Danicu iz Zagreba«, da »narod na otocima voli svoj jezik« i da bi u prosvjetne svrhe »Zoru Dalmatinsku« seljacima trebalo dijeliti besplatno, 1844, HAZ
95. Glavar Obrovca izvješćuje okružnog poglavara u Zadru o potrebi da se u njegovu kraju »Zora Dalmatinska« zbog unapređenja seljaštva dijeli besplatno, 1845, HAZ
96. Izvještaj cenzora Vitezića pokrajinskom predsjedništvu o oglašenoj pretplati za »Zoru Dalmatinsku« u godini 1846. i akcijama njezina novog urednika svećenika Valentića, XII, 1845, HAZ
97. Pjesma Ivana Kukuljevića koja je uznemirila političko-policijske vlasti, 19. XII 1846, HAZ
98. Ljudevit Gaj, litografija Staub 1838, AH
99. »Zora Dalmatinska«, 22. IX 1845, P. Preradovich, Mertva ljubav, NBZ
100. L'Avvenire, 5. VIII 1848, NBZ
101. Gazzetta di Zara, 4. X 1842, NBZ
102. Gazzetta di Zara, 1. VII 1842, NBZ
103. Gazzetta di Zara, 1. IV 1842, NBZ
104. Gazzetta di Zara, 4. I 1842, NBZ
105. Glasnik Dalmatinski, 4. VI 1840, NBZ
106. Narodni list, 17. X 1885.
107. Smotra Dalmatinska — La Rassegna Dalmata, 2. I 1904, NBZ
108. Dubrovnik cviet narodnog književstva, 1849, NBZ
109. Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari složene po Petru Hektoroviću Starogradjaninu izdao S. Ljubić, u Zadru, Bratja Battara Tiskari Izdatelji, 1846, NBZ
110. Jeghjupka gospara Andr. Cjubranovichja Dubrovčanina, u Dubrovniku po Pet. Franu Martecchini, 1838, NBZ
111. Srbsko-dalmatinskij almanah za ljeto 1836. Izdao ga na svjet Teodor Petranović, Karlovac, NBZ
112. Srbsko-dalmatinskij magazin za ljeto 1848, NBZ
113. Srbsko-dalmatinskij magazin za ljeto 1843, izdao ga na svijet Georgij Nikolajević, u Zadru, NBZ
114. Pjesme Ane Vidovićeve, u Zadru iz Tiskare Bratje Battarah — Poemetti di Anna Vidović, Zara Dalla Tip. dei Fratelli Battara, L'Anno 1844, NBZ
115. Pjesnicki vjenac, u Dubrovniku po Pet. Franu Martecchini, 1839, NBZ
116. Običaji kod Morlakah u Dalmaciji, skupio i izdao S. Ljubić, u Zadru slovotiskarnici Bratja Battara, 1846, NBZ
117. Pervenci različne pjesme od P. Preradovića, u Zadru Tiskom Demarchi-Rougier'ovim, 1846, NBZ
- 118—142. Fotografije — povećanja 50 x 60 cm, Kolekcija litografija dalmatinskih veduta Johan Högel Müller Erinnerung an Dalmatien,

Tiskara Rauh, Beč, 1841—1847, dimenzije originalnih litografija 295 x 364 mm: Obrovac, Zadar, Knin, Manastir Krupa, Drniš, Šibenik, Tvrđava Sv. Nikola Šibenski kanal, Trogir, Split I, Split II, Split Peristil, Omiš, Sinj, Grab, Vrgorac, Hvar, Dubrovnik I, Dubrovnik II, Cavtat, Kotor, Dobrota, Tvrđava Latva, Budva i Sv. Stefan.

143. Izbor iz literature o narodnom preporodu u Dalmaciji, NBZ

Izdavači:

Filozofski fakultet, Zadar
Historijski arhiv, Zadar
Narodni muzej, Zadar
Naučna biblioteka, Zadar

Postava izložbe: Sofija Petricioli

Plakat za izložbu i likovna oprema kataloga: Ivan Zelić
akademski slikar i grafičar

Katalog uredio: Valentin Uranija

Tehnički suradnik na izložbi: Marko Opačić

Povećanje fotografija: Antun Travirka

Naklada: 300 primjeraka

Tisak »Narodni list«, OOUR »Grafička djelatnost« —

Zadar, 1986.

